

Nowe stanowiska *Spilostethus saxatilis* (Scopoli, 1763) (Hemiptera: Heteroptera: Lygaeidae) w Polsce

GRZEGORZ GIERLASIŃSKI^{1*}, ARTUR TASZAKOWSKI², BARBARA GIERLASIŃSKA¹, RAFAŁ CELADYN³, GRZEGORZ KOLAGO⁴, ROBERT ROZWAŁKA⁵

¹ ul. Doliny Miętusiej 27/44, 43-316 Bielsko-Biała; ² Katedra Zoologii, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Śląski w Katowicach, ul. Bankowa 9, 40-007 Katowice; ³ ul. Pierwsza 34, 32-546 Młoszowa; ⁴ ul. Czarnieckiego 5/8, 30-536 Kraków; ⁵ ul. Zygmunta Augusta 6/36, 20-283 Lublin

*autor do korespondencji: ggierlas@gmail.com

Abstract: [New records of *Spilostethus saxatilis* (Scopoli, 1763) (Heteroptera: Heteroptera: Lygaeidae) in Poland]. This note presents new records of *Spilostethus saxatilis* in Poland, including the first records in Western Beskidy and Wyżyna Krakowsko-Wieluńska.

Key words: Hemiptera, Heteroptera, true bugs, Lygaeidae, milkweed bugs, faunistics, distribution, new records, Poland.

Wstęp

Rodzaj *Spilostethus* Stål, 1868, w Europie reprezentowany przez cztery gatunki, w Polsce posiada tylko jednego przedstawiciela - *Spilostethus saxatilis* (Scopoli, 1763) (Péricart 2001).

Ryc. 1. *Spilostethus saxatilis* zaobserwowany w Dąbrowie Górniczej (fot. G. Kolago). [**Fig. 1.** *Spilostethus saxatilis* observed in Dąbrowa Górnicza (photo by G. Kolago)].

Rys. 2. *Spilostethus saxatilis* zaobserwowany w Sławkowie (fot. P. Niemiec) [**Fig. 2.** *Spilostethus saxatilis* observed in Sławków (photo by P. Niemiec)].

Ten charakterystycznie ubarwiony pluskwiak (ryc. 1, 2) jest polifagiem związanym pokarmowo z roślinnością zielną, najczęściej obserwowanym na roślinach z rodziny Asteraceae (*Senecio* sp., *Tanacetum* sp., *Tragopogon* sp.) oraz Apiaceae (*Heracleum* sp., *Daucus* sp., *Pastinaca* sp.) (Wachmann i in. 2007).

Spilostethus saxatilis charakteryzuje się południowym typem zasięgu, a północna granica jego występowania w Europie sięga mniej więcej do 50 równoleżnika (Péricart 1998).

Większość danych o występowaniu tego gatunku na terenie naszego kraju pochodzi sprzed 75 lat (Scholtz 1847; Assmann 1854; Teicher 1893; Scholz 1931; Polentz 1943) i dotyczy Dolnego i Górnego Śląska, Wzgórz Trzebnickich oraz Sudetów Zachodnich

(w pracy Zając i Hebda [2011] błędnie powiązano omawiany gatunek z publikacją Schillinga z 1844 roku). Współczesne dane ograniczają się więc w tej ostatniej krainie tylko do jednego stanowiska, a mianowicie Piotrowic Dolnych (kwadrat UTM XR17) (Zając i Hebda 2011).

Poniżej autorzy podają nowe stanowiska *S. saxatilis* z trzech krain zoogeograficznych wg. Katalogu Fauny Polski (ryc. 3).

Nowe stanowiska

Beskid Zachodni: Leszna Górna (UTM CA30), 21.05.2018, 1 ex., leg. B. Gierlasińska, det. G. Gierlasiński. **Nowy dla krainy.**

Górny Śląsk: Dąbrowa Górnicza, Lipienniki (obszar Natura 2000 PLH240037), prawy brzeg zbiornika Kuźnica Warężyńska (UTM CA78), 10.05.2016, 1 ex., obserwacja G. Kolago (ryc. 1);

– Dąbrowa Górnicza (UTM CA88), tzw. Stodołówka, nasłoneczniona polana otoczona zbiorowiskiem nawiązującym do dąbrowy świetlistej *Potentillo albae-Quercetum*, 25.05.2018, 1 ex. i kilka dalszych obserwowanych, leg. R. Rozwałka;

– Dąbrowa Górnicza (UTM CA88), tzw. Łąki Łazowskie; ekstensywnie użytkowana łąka z mieczykiem dachówkowatym *Gladiolus imbricatus* L., [50°22'15"N, 19°23'01"E] (UTM CA88), 27.06.2018, 1 ex., leg. R. Rozwałka;

– Sławków (UTM CA87), 2.07.2017, 19.05.2018, 22.05.2018, obserwacja P. Niemiec, zawsze licznie, kilkanaście bądź kilkadziesiąt osobników, także *in copula* (ryc. 2).

– rezerwat Łęczok (UTM CA05); 29.06.2013, 2 exx., leg. W. Szczepański, det. A. Taszakowski.

Wyżyna Krakowsko-Wieluńska: rez. Kajasówka ad Przegonia Duchowna (UTM DA04), 9.05.2014, duża liczba osobników na roślinach zielnych, obserwacja R. Celadyn.

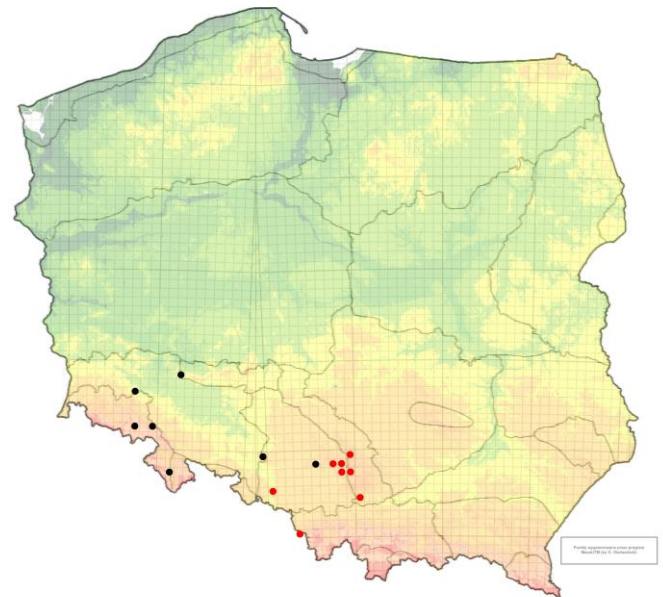
– Hutki (UTM CA97); 1.06.2017, nasłoneczniona łąka, 1 ex., obserwacja G. Kolago.

– Ogrodzieniec (UTM CA99), ciepła murawa na stoku starego kamieniołomu wapienia [50°27'59"N, 19°31'01"E], pułapka Barbera 27.05-27.06.2018; 1 ex., leg. R. Rozwałka. **Nowy dla krainy.**

Dyskusja

W ostatnim czasie na obszarze naszego kraju stwierdzono pierwsze stanowiska wielu przedstawicieli Heteroptera o południowym typie zasięgu; zaobserwowano także szybkie poszerzanie się zasięgów ciepłolubnych gatunków już w Polsce obecnych (np.

B. Lis i J. A. Lis 2006; Lis J. A. i Ziaja 2009; Hebda i Ścibior 2013; B. Lis i Dubiel 2013; Taszakowski i Gierlasiński 2018; Taszakowski i Gorczyca 2018).

Rys. 3. Rozmieszczenie *Spilostethus saxatilis* w Polsce (czarne punkty – dane literaturowe, czerwone punkty – nowe dane) [Fig. 3. Distribution of *Spilostethus saxatilis* in Poland (black points – literature data, red points – new records)].

Za jedną z najważniejszych przyczyn tych procesów uznaje się trwające ocieplenie klimatu (np. Lis J. A. i Ziaja 2009; Taszakowski i Gierlasiński 2018; Taszakowski i Gorczyca 2018). Nowe stanowiska *S. saxatilis* także wpisują się w ten trend. Pluskwiak ten posiada bardzo charakterystyczny wygląd i jest łatwy do zauważenia, a prezentowane stanowiska znajdują się w jednej z najlepiej zbadanych pod względem heteropterologicznym części Polski (Gierlasiński 2018). W związku z tym, jego przeoczenie w czasie mających długą tradycję badań nad pluskwiakami różnoskrzydłymi Polski wydaje się mało prawdopodobne. Rozmieszczenie zarówno historycznie starszych, jak i najnowszych stanowisk *S. saxatilis* (ryc. 3) można powiązać z obecnością ważnego szlaku migracyjnego gatunków o południowym typie zasięgu – Bramy Morawskiej (Mazur 2001; Chłond i Gorczyca 2009). Ponieważ zachodnia grupa stanowisk leży stosunkowo niedaleko miejsc występowania *S. saxatilis* w Niemczech (Saksonia), istnieje możliwość, że jest wynikiem migracji szlakiem łuzycyckim (Wachmann i in. 2007).

Należy także brać pod uwagę, że cieplejszy klimat jest korzystniejszy dla rozwoju gatunków ciepłolubnych, co w konsekwencji może prowadzić do wzrostu liczebności ich lokalnych populacji i powiększania areału występowania (Rabitsch 2008; Lis J.A. i Ziaja 2009; Taszakowski i in. 2017).

Dla lepszego poznania mechanizmów zmian obecnie zachodzących w faunie Polski niezbędne są dalsze, szeroko zakrojone badania faunistyczne, a pluskwiaki różnoskrzydłe mogą stanowić dla nich dobrą grupę modelową.

W pracy przyjęto granice regionów zoogeograficznych na podstawie Katalogu Fauny Polski [KFP] (Burakowski i in. 1973) oraz podział fizyczno-geograficzny Polski wg Kondrackiego (2011) [RFG]. Klasyfikację i nazewnictwo gatunków przyjęto za Catalogue of Heteroptera of Palaearctic Region (Aukema i Rieger 2001) oraz za Henry (1997). Do wygenerowania mapy rozmieszczenia użyto programu MapaUTM ver. 5.2 (autor: G. Gierlasiński, www.heteroptera.us.edu.pl/mapautm.html).

Podziękowania

Autorzy pragną podziękować Pawłowi Niemcowi za przekazanie danych i udostępnienie dokumentacji fotograficznej.

Piśmiennictwo – References

- Assmann A. 1854. Hemiptera Verzeichnis der bisher in Schlesien aufgefunden wanzenartigen Insecten, *Zeitschrift für Entomologie* **8**: 1–106.
- Aukema B., Rieger Ch. (red.) 2001. *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Volume 4. The Netherlands Entomological Society, Wageningen: XIV + 346 ss.*
- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1973. Chrząszcze Coleoptera. Biegaczowate – Carabidae, część 1. *Katalog fauny Polski* **23** (2): 1–232.
- Chłond D., Gorczyca J. 2009. Terrestrial true bugs (Hemiptera, Heteroptera) of the Ojców National Park – origin of fauna. *Annals of the Upper Silesian Museum in Bytom, Entomology* **17**: 5–109.
- Gierlasiński G. 2018. Analiza rozmieszczenia lądowych pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera) w Polsce na podstawie dotychczasowych danych. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* **12**: 1–4.
- Hebda G., Ścibior R. 2013. *Gampsocoris culicinus* Seidenstücker, 1948, species new to the Polish fauna (Heteroptera: Berytidae: Gampsocorinae). *Genus* **24**: 29–32.
- Henry T. J. 1997. Phylogenetic analysis of family groups within the infraorder Pentatomomorpha (Hemiptera: Heteroptera), with emphasis on the Lygaeoidea. *Annals of the Entomological Society of America* **90**: 275–301.
- Kondracki J. 2011. *Geografia regionalna Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 441 ss.
- Lis B., Dubiel G. 2013. *Acetropis longirostris* Put. i *Oxycarenus pallens* (H.-S.) – dwa gatunki pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera) nowe dla fauny Polski, z wykazem gatunków zebranych w okolicach Bystrej w Beskidzie Śląskim. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* **7**: 33–44.
- Lis B., Lis J. A. 2006. *Emblethis denticollis* and *Heterogaster cathariae* (Hemiptera: Heteroptera) in Poland, with remarks on ten other heteropterans rarely collected in Poland. *Nature Journal (Opole Scientific Society)* **39**: 51–56.
- Lis J. A., Ziąja D. J. 2009. Zmiany zasięgu *Tritomegas sexmaculatus* (Rambur, 1839) (Hemiptera: Heteroptera: Cydnidae) w Polsce efektem zmian klimatycznych? *Nature Journal (Opole Scientific Society)* **42**: 123–128.
- Mazur S. 2001. Ryjkowce kserotermiczne Polski: (Coleoptera: Nemonichidae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae). Studium zoogeograficzne. *Monografie Fauny Polski* **22**: 378 ss.
- Péricart J. 1998. Hemiptères Lygaeidae euro-méditerranéens. Vol. 1. *Faune de France* **84A**. Fédération Française des Sociétés de Sciences Naturelles, Paris, 468 ss.
- Péricart J. 2001. Family Lygaeidae Schilling, 1829 – Seed-bugs [w:]. Aukema B., Rieger Ch. (red.) *Catalogue of the Heteroptera of the Palaearctic Region. Volume 4. The Netherlands Entomological Society, Wageningen: XIV + 346 ss.*
- Polentz G. 1943. Beiträge zur Kenntnis der Schlesischen Wanzen. *Zeitschrift für Entomologie* **19(2)**: 9–14.
- Schilling P.S. 1844. Ueber die in Schliesen und der Grafschaft Glatz von mir gesammelten Arten den Gattung: *Pentatoma* Latreille. *Uebersicht der Arbeiten und Veränderungen Schlesischen Gesellschaft für Vaterländische Kultur* [**1843**]: 179–184.
- Scholtz H. 1847. Prodröm zu einer Rhynchoten Fauna von Schlesien. *Übersicht der Arbeiten und Veränderungen der Schlesischen Gesellschaft für Vaterländische Kultur* [**1846**]: 104–164.
- Scholz M. F. R. 1931. Verzeichnis der Wanzen Schlesiens. *Entomologischer Anzeiger Wien* **11**: 79–82, 99–102, 117–120.
- Taszakowski A., Gierlasiński G. Notes on the occurrence of *Acetropis* Fieber, 1858 (Heteroptera: Miridae: Stenodemiini) in Poland. *Fragmenta Faunistica* **60**: 83–99.
- Taszakowski A., Gorczyca J. 2018. Terrestrial true-bugs (Hemiptera: Heteroptera) of the Eastern

Beskidy Mountains – origin of fauna. *Monographs of the Upper Silesian Museum* **8**: 1–159.

Taszakowski A., Hebda G., Pastrykiewicz M., Regner J. 2017. Nowe stanowiska *Pyrrhocoris marginatus* (Kolenati, 1845) (Heteroptera: Pyrrhocoridae) w Polsce. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* **11**: 81–83.

Teicher Th. 1893. Beitrag zur Insectenfauna von Landshut (in Schlesien) und Umgebung, *Insectenbörse* **10**: 200–201.

Wachmann E., Melber A., Deckert J. 2007. Wanzen. Band 3. Pentatomomorpha I. Aradidae, Ly-

gaeidae, Piesmatidae, Berytidae, Pyrrhocoridae, Alydidae, Coreidae, Rhopalidae, Stenocephalidae. *Tierwelt Deutschlands* **78**, Goecke & Evers, Keltern, 272 ss.

Zajac K., Hebda G. 2011. Pierwsze stwierdzenie *Spilostethus saxatilis* (Scopoli, 1763) (Hemiptera: Heteroptera: Lygaeidae) w Sudetach Wschodnich. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* **3**: 7–9.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

SUMMARY

New records of *Spilostethus saxatilis* (Scopoli, 1763) (Heteroptera: Heteroptera: Lygaeidae) in Poland

The genus *Spilostethus* Stål, 1868, represented by four species in Europe, has only one species that occurs in Poland, i.e. *S. saxatilis* (Scopoli, 1763). It was reported in our country only from seven, mainly very old localities, so far (Fig. 3). The paper presents data on seven new records of this species in Poland, including the first in Western Beskidy and Wyżyna Krakowsko-Wieluńska.